

## บทที่ 4

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการความขัดแย้ง เกี่ยวกับการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร 2. เพื่อศึกษาการจัดการความขัดแย้ง เกี่ยวกับการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร 3. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการความขัดแย้ง และการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ ของฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงถึงการสัมภาษณ์ก่อน และขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อใช้เครื่องบันทึกเสียง แล้วจึงเริ่มสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล แล้วนำมาเขียนลงในรายงานการวิจัย โดยนำข้อมูลที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ ศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด หลาย ๆ รอบ แล้วสร้างข้อสรุป และนำเสนอโดยอิงกรอบการศึกษาโดยการบรรยาย เพื่อทราบเกี่ยวกับ แนวทางการจัดการความขัดแย้ง เกี่ยวกับการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ประชากรเป้าหมาย มีจำนวน 10 คน ได้แก่

- ตัวแทนภาครัฐ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย
  - 1.1 จำเอกเกรียงศักดิ์ จอดนอก ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ)
  - 1.2 นายศรารุท ทอนฮามแก้ว ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ)
  - 1.3 นายนิพนธ์ สุวรรณวงศ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาเพียง
  - 1.4 นายบุญชู อุ่มจันสา กำนันตำบลอุ่มจาน
  - 1.5 นายเดชา ยานิตย์ กำนันตำบลนาเพียง
  - 1.6 นายทวี ดอกสี ผู้ใหญ่บ้านบ้านซ่งเต่า

## 2. ตัวแทนราษฎรที่ได้รับผลกระทบ ประกอบด้วย

2.1 นายกาวน ทะวงศรี

2.2 นายชัยณรงค์ ศิริพอง

2.3 นางสุพรรณษา มาประโคน

2.4 นายสังวาล ศรีฤทธิ

ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความขัดแย้ง เกี่ยวกับการก่อสร้างฝาย  
น้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยจึงขอ  
นำเสนอผลการศึกษาข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการ  
เกษตรกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง  
อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวิธีบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง  
เกี่ยวกับการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์  
จังหวัดสกลนคร

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการน้ำของฝายน้ำล้น  
พัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

**ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการ  
เกษตรกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า  
ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร**

ปัญหาในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน  
ฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร  
จากการประชุมกลุ่ม สามารถสรุปได้ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำในด้าน  
การใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรมไม่สม่ำเสมอ
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ  
ชลประทานในด้านการดูแลบำรุงรักษาระบบส่งน้ำและกระจายน้ำดีแต่ยังไม่สม่ำเสมอ
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มผู้  
ใช้น้ำในด้านการบำรุงรักษา บำรุงซ่อมแซม ระบบชลประทาน ยังไม่เพียงพอ
4. กลุ่มผู้ใช้น้ำดูแลรักษาระบบส่งน้ำและกระจายน้ำที่พร้อมใช้งาน ยังไม่มี  
ประสิทธิภาพดีพอ
5. การสำรวจรวบรวมรายชื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำ และพื้นที่ถือครองยังไม่  
ครบถ้วนทั่วถึงก่อนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ
6. การจัดทำแผนที่โดยสังเขปของพื้นที่ที่ใช้น้ำไม่ครอบคลุมสภาพพื้นที่จริง  
ที่ทำการเพาะปลูกพืช ก่อนการจัดตั้ง กลุ่มผู้ใช้น้ำ
7. การจัดทำทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานและขึ้นบัญชีกับชลประทาน  
ที่ไม่เป็นปัจจุบัน
8. ลักษณะของการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่บ้านซ่งเต่า ตำบล  
นาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร มีลักษณะเป็นการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง  
ส่วนใหญ่จะขาดแคลนน้ำในกลุ่มของที่นา รวมถึงพื้นที่รับน้ำจากแนวส่งน้ำและในบาง  
พื้นที่พื้นที่รับน้ำมีไม่ทั่วถึงทุกแปลงเกษตร
9. เกษตรกรแต่ละครัวเรือน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น  
ในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่มเพื่อหารือ ปรึกษาหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน  
มีค่อนข้างน้อย เนื่องจากเกษตรกรมีลักษณะความเป็นอยู่แบบต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่าง  
หาเลี้ยงชีพ หาเช้ากินค่ำ จึงไม่มีความพร้อมทั้งในด้านงบประมาณและเวลาที่จะเข้ามา  
รวมกลุ่มกันได้

10. ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน คือ การไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ เกษตรกรแสดงความคิดเห็นว่าบางชุมชนหรือท้องที่มีน้ำไม่เพียงพอ และเจ้าหน้าที่ไม่ได้เข้าไปดูแล หรือแก้ปัญหาได้ทันตามความต้องการของเกษตรกร ทั้งนี้ เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะว่าต้องการให้เจ้าหน้าที่ออกมาพบปะเกษตรกรบ้าง และมาให้ความรู้เรื่องการจัดการชลประทาน โดยมีกำหนดการที่แน่นอนเพื่อจะได้จัดเวลาในการเข้ามาเรียนรู้ร่วมกับเจ้าหน้าที่และเกษตรกรอื่น ๆ

11. ปัญหาด้านการขาดความเป็นเจ้าของคลองส่งน้ำ กล่าวคือ เกษตรกรผู้ใช้น้ำ คิดว่าคลองส่งน้ำเป็นสมบัติของชลประทาน จึงทำให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำ ขาดการดูแลบำรุงรักษาคลองส่งน้ำเท่าที่ควรรอบแต่จะให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลตลอดเวลาโดยไม่คิดที่ช่วยตนเองก่อน

12. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หน่วยงานรัฐควรไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ อย่างเต็มความสามารถของแต่ละชุมชน รวมทั้งการไม่รับฟังปัญหาและความต้องการ ของชุมชน ว่าสิ่งที่ชุมชนต้องการกับส่วนที่หน่วยของรัฐต้องการ

13. หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรง ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเหมาะสม เป็นธรรมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์มา ดังนี้

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ค่อยให้คำแนะนำแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำในด้านการใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรมไม่ดีนัก รวมทั้งด้านการดูแลบำรุงรักษาระบบส่งน้ำและกระจายน้ำยังไม่ดี และไม่มีการให้คำแนะนำยังไม่สม่ำเสมอ ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“หน่วยงานรัฐไม่เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ไม่รับฟังปัญหาและความต้องการ ของชุมชน ว่าสิ่งที่ชุมชนต้องการกับส่วนที่หน่วยของรัฐต้องการ มีอะไรบ้าง นอกจากนั้นไม่มีนโยบายที่ชัดเจน เหมาะสม เป็นธรรม ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำแผนที่พื้นที่ที่ใช้น้ำ ยังไม่ครอบคลุมสภาพพื้นที่จริงที่ทำการเพาะปลูกพืช ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การจัดทำทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน และขึ้นบัญชีกับชลประทานที่ไม่เป็นปัจจุบัน นอกจากนั้น ในพื้นที่บ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร มีลักษณะเป็นการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ส่วนใหญ่จะขาดแคลนน้ำในกลุ่มของทีนา รวมถึงพื้นที่รับน้ำห่างจากแนวส่งน้ำและในบางพื้นที่พื้นที่รับน้ำมีไม่ทั่วถึงทุกแปลงเกษตร ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“เกษตรกร ขาดการรวมกลุ่มกันเพื่อพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการรวมกลุ่มเพื่อหารือ ปรึกษาหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน มีค่อนข้างน้อย เนื่องจากเกษตรกรมีลักษณะความเป็นอยู่แบบต่างคน ต่างอยู่ ต่างคนต่างหาเลี้ยงชีพ หาเช่ากินค่า จึงไม่มีความพร้อมทั้งในด้านงบประมาณและเวลาที่จะเข้ามารวมกลุ่มกันได้ เกษตรกร ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ไม่ได้เข้าไปดูแล หรือแก้ปัญหาไม่ทันตามความต้องการของเกษตรกร นอกจากนั้น เกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ คิดว่าคลองส่งน้ำ เป็นสมบัติของชลประทาน จึงทำให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำ ขาดการดูแล บำรุงรักษาคลองส่งน้ำเท่าที่ควรรอแต่จะให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลตลอดเวลาโดยไม่คิดที่ช่วยตนเองก่อน ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในด้านการบำรุงรักษา บำรุงซ่อมแซม ระบบชลประทาน ยังไม่เพียงพอ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการดูแลรักษาระบบส่งน้ำ ยังไม่มีประสิทธิภาพดีพอ นอกจากนั้นการสำรวจรวบรวมรายชื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำ และพื้นที่ถือครองยังไม่ครบถ้วนทั่วถึงเท่าที่ควร ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

โดยสรุป สภาพปัญหาในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรกรรมของ  
 กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์  
 จังหวัดสกลนคร ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำ  
 ในด้านต่าง ๆ ยังไม่สม่ำเสมอ และยังไม่เพียงพอ ไม่มีนโยบายที่ชัดเจน เหมาะสม เป็นธรรม  
 ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้เข้ามามี  
 ส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เจ้าหน้าที่ไม่ได้เข้าไปดูแลเอาใจใส่ หรือแก้ปัญหาไม่ทัน  
 ตามความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งการไม่รับฟังปัญหาและความต้องการของชุมชน  
 การดูแลรักษาระบบส่งน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ยังไม่มีประสิทธิภาพดีพอ การสำรวจรวบรวม  
 รายชื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำ และพื้นที่ถือครองยังไม่ครบถ้วนทั่วถึง การจัดทำทะเบียนกลุ่มผู้ใช้น้ำ  
 ชลประทานและขึ้นบัญชีกับชลประทานที่ไม่เป็นปัจจุบัน การจัดทำแผนที่โดยสังเขปของ  
 พื้นที่ที่ใช้น้ำไม่ครอบคลุมสภาพพื้นที่จริง เกษตรกรในพื้นที่ ขาดการรวมกลุ่มกันเพื่อพูดคุย  
 ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเกษตรกรมีลักษณะความเป็นอยู่  
 แบบต่างคน ต่างอยู่ เกษตรกรผู้ใช้น้ำฯ ขาดการดูแล บำรุงรักษาคลองส่งน้ำเท่าที่ควรรอแต่  
 จะให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลตลอดเวลาโดยไม่คิดที่ช่วยตนเองก่อน นอกจากนั้นในช่วง  
 หน้าแล้งมักจะขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

**ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวิธีบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง  
กรณีศึกษาการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง  
อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร**

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า สาเหตุหลักของความขัดแย้งเกี่ยวกับการก่อสร้าง  
ฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร  
มี 5 ประการ คือ

- 1) หน่วยงานของรัฐมุ่งเน้นการดำเนินการตามนโยบายของรัฐกำหนด  
โดยขาดการเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน
- 2) ขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจ และรับรู้  
การดำเนินงานหรือนโยบายของรัฐ
- 3) ขาดสัมพันธภาพอันดีระหว่างคน ในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน  
และรัฐเป็นเพียงการดำเนินงานตามหน้าที่เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย หรือ  
นโยบายที่วางไว้ ขาดความไว้วางใจกัน
- 4) ต่างฝ่ายต่างแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง  
หรือกลุ่มพวกพ้อง
- 5) หน่วยงานของรัฐมุ่งเน้นการจัดสรรน้ำเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย  
นโยบายของรัฐบาล โดยไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งของประชาชน  
เท่าที่ควร

การจัดการความขัดแย้ง เกี่ยวกับการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบท  
บ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร สามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวทางการจัดการความขัดแย้ง จะต้องอาศัยการเจรจาไกล่เกลี่ย  
โดยคนกลางที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายและมีความเป็นกลาง มุ่งแก้ปัญหา  
แบบประสานความร่วมมือ และเจรจา โดยยึดผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย ส่วนผลที่  
เกิดขึ้น คือ ได้ข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย
2. การจัดการความขัดแย้งเกี่ยวกับการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบท  
บ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง  
ควรดำเนินการตามกระบวนการในการคลี่คลาย ดังนี้
  - 1) ขั้นตอนการพูดคุยที่มาของปัญหา มีการพูดคุยไม่เป็นทางการระหว่าง  
ชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2) ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง ทั้ง 2 ฝ่ายเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดควบคุมและติดตามการดำเนินงาน ขณะเดียวกันคนกลางก็ขอให้ชาวบ้านเห็นแก่ส่วนรวม ทำให้ชาวบ้านมองว่ารัฐเข้าข้างรัฐและไม่ไว้ใจรัฐ

3) ขั้นตอนการเจรจาต่อรอง เกิดขึ้นเมื่อทั้งสองฝ่ายร่วมพูดคุยและให้ข้อมูลกันและกัน โดยชาวบ้านเห็นประโยชน์ส่วนรวมและยึดหยุ่นข้อเสนอลง และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชิญตัวแทนที่มีอำนาจในการตัดสินใจเข้าร่วมประชุม

3. แนวทางที่เหมาะสมในการคลี่คลายความขัดแย้ง ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น กับหน่วยงานภาครัฐในการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

1) เน้นพื้นฐานการสร้างพลังของคนในชุมชนที่ต้องการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยอาศัยความศรัทธา ความเชื่อมั่น การให้อภัย การยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2) การใช้กรอบระเบียบ กฎเกณฑ์และกติกาที่ประชาชนในชุมชนกำหนดขึ้นร่วมกัน เช่น เปิดโอกาสให้พูดที่ละคนหรือทีละฝ่าย เพื่อให้เกิดการยอมรับ

3) การคำนึงถึงความสอดคล้องตามประเพณี วัฒนธรรม และความรู้สึกถึงความเป็นธรรมร่วมกันของคนในชุมชน

4) การแสวงหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับได้โดยให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม เน้นการพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ไม่เน้นการต่อสู้เพื่อชนะ

5) การใช้มิติทางสังคมคือความเป็นญาติพี่น้อง ตระกูลเดียวกันคนชุมชนเดียวกัน เพื่อโน้มน้าวให้เห็นถึงวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน

6) การมีคณะกรรมการเจรจาหรือไกล่เกลี่ยเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา อาจเป็นผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน เข้าร่วมในการเจรจาแก้ไขปัญหา

4. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หน่วยงานรัฐควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำได้ อย่างเต็มความสามารถของแต่ละชุมชน รวมทั้งการรับฟังปัญหาและความต้องการของชุมชน ว่าสิ่งที่ชุมชนต้องการกับส่วนที่หน่วยของรัฐต้องการ เพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำ และคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้น



5. หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงควรมีนโยบายที่ชัดเจน เหมาะสม เป็นธรรมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

6. หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ชุมชนนำมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากกว่าวิธีการจัดการน้ำตามกระแสทุนนิยม และนำเอาวัฒนธรรมชุมชน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยคลี่คลาย ความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มากกว่านำกฎหมายมาช่วยในการแก้ไขความขัดแย้ง

7. ในส่วนของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นตัวกลางในการจัดการทรัพยากรน้ำ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ รวมถึงนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการน้ำ รวมถึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการรณรงค์ในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องศึกษาและเรียนรู้ร่วมมือกับองค์กรนอกภาครัฐเพื่อที่จะสามารถเป็นองค์กรหลักในการจัดการทรัพยากรน้ำต่อไปในอนาคตตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจเพราะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุดเมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่น ต้องโน้มน้าวภาคประชาชนบริหารจัดการน้ำได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสัมพันธ์ส่วนตัวในการจัดการทรัพยากรน้ำซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เช่น ใช้ประเพณีความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและระบบอาวุโสในการจัดการปัญหาข้อพิพาท เป็นต้น

8. หน่วยงานส่วนกลางควรให้ความสำคัญกับส่วนท้องถิ่นให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน เพราะท้องถิ่นเป็นฝ่ายอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน สามารถเข้าถึงปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่าส่วนกลาง ควรมีการกระจายอำนาจอย่างเท่าเทียมกันทั้งงบประมาณและบุคลากรระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น

9. ในส่วนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหา นั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับแผนชุมชนซึ่งมีชาวบ้านเป็นผู้ประสบกับปัญหาด้วยตัวเอง และจัดทำแผนเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เป็นการช่วยให้ชาวบ้านมีความเข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนต้องเข้มแข็งและจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นมาโดยให้ผู้เฒ่า ผู้แก่ในหมู่บ้านเป็นที่ปรึกษาในการ

หาแนวทางแก้ไขปัญหา ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพร้อมที่จะสนับสนุนงบประมาณตามคำร้องขอของชาวบ้านในการแก้ไขปัญหในพื้นที่ชุมชนของตนเอง

10. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ไขปัญหในเรื่องต่าง ๆ ให้กับชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นความเดือดร้อนในเรื่องของการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และความต้องการอ่างเก็บน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรของเกษตรกร เพื่อให้รัฐบาล และหน่วยงานภาครัฐตระหนักถึงปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านและควรรีบเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหให้แก่ชาวบ้านโดยด่วน

11. แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการความขัดแย้งด้านการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร คือ

- 1) ควรรับฟังความคิดเห็นของชุมชน และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
- 2) ควรมีการสื่อสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความเข้าใจในโครงการ หรือนโยบายนั้น ๆ
- 3) การให้ตัวแทนทุกฝ่ายเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ เพื่อร่วมกันบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเสมอภาค เป็นธรรม และเท่าเทียมกันทุกฝ่าย และ
- 4) จัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่

โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์มา ดังนี้

“หน่วยงานรัฐควรเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำได้ อย่างเต็มความสามารถของแต่ละชุมชน รวมทั้งการรับฟังปัญหาและความต้องการ ของชุมชน ว่าสิ่งที่ชุมชนต้องการกับส่วนที่หน่วยของรัฐต้องการ เพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำ สอดคล้องกับหรือไม่อย่างไร และหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงควรมีนโยบายที่ชัดเจน เหมาะสม เป็นธรรมในการแก้ไขปัญห ความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 6, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรรับฟังความคิดเห็นของชุมชน และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ควรมีการสื่อสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกิดความเข้าใจในโครงการ หรือนโยบายนั้น ๆ ควรการให้ตัวแทนทุกฝ่ายเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ เพื่อร่วมกันบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเสมอภาค เป็นธรรม และเท่าเทียมกันทุกฝ่าย และควรจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 7, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“การจัดการความขัดแย้ง จะต้องอาศัยการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง ที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายและมีความเป็นกลาง โดยมุ่งแก้ปัญหาแบบประสานความร่วมมือ และเจรจา โดยยึดผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย ส่วนผลที่เกิดขึ้นคือได้ข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 8, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“ในการจัดการความขัดแย้ง ควรเน้นพื้นฐานการสร้างพลังของคนในชุมชน ที่ต้องการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยอาศัยความศรัทธา ความเชื่อมั่น การให้อภัย การยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน การใช้กรอบระเบียบ กฎเกณฑ์และกติกา ที่ประชาชนในชุมชนกำหนดขึ้นร่วมกัน เช่น เปิดโอกาสให้พูดทีละคนหรือทีละฝ่าย เพื่อให้เกิดการยอมรับ ควรมีการใช้มิติทางสังคมคือความเป็นญาติพี่น้อง ตระกูลเดียวกัน คนชุมชนเดียวกัน เพื่อโน้มน้าวให้เห็นถึงวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน และควรมีคณะกรรมการเจรจาหรือไกล่เกลี่ยเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหานั้น อาจเป็นผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน เข้าร่วมในการเจรจาแก้ไขปัญหานั้น ๆ ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 9, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ชุมชน นำมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากกว่าวิธีการจัดการน้ำตามกระแสนิยม และนำเอาวัฒนธรรมชุมชน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยคลี่คลาย ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมากกว่า นำกฎหมายมาช่วยในการแก้ไขความขัดแย้ง หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นตัวกลางในการจัดการทรัพยากรน้ำ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ

รวมถึงนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการน้ำ รวมถึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการรณรงค์ในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องศึกษาและเรียนรู้ร่วมมือกับองค์กรนอกภาครัฐเพื่อที่จะสามารถเป็นองค์กรหลักในการจัดการทรัพยากรน้ำต่อไปในอนาคตตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจเพราะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชาวบ้านมากที่สุดเมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่น ต้องโน้มน้าวภาคประชาชนบริหารจัดการน้ำได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยภูมิปัญญา และความสัมพันธ์ส่วนตัวในการจัดการทรัพยากรน้ำซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เช่น ใช้ประเพณีความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ และระบบอาวุโสในการจัดการปัญหาข้อพิพาท เป็นต้น หน่วยงานส่วนกลางควรให้ความสำคัญกับส่วนท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน เพราะท้องถิ่นเป็นฝ่ายอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน สามารถเข้าถึงปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่าส่วนกลาง ควรมีการกระจายอำนาจอย่างเท่าเทียมกันทั้งงบประมาณและบุคลากรระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 10, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

โดยสรุป วิธีบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เกี่ยวกับการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบท บ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ได้แก่ จะต้องอาศัยการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลางที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายและมีความเป็นกลาง มุ่งแก้ปัญหาแบบประสานความร่วมมือ และเจรจา โดยยึดผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย ส่วนผลที่เกิดขึ้น คือ ได้ข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย

การจัดการความขัดแย้ง เกี่ยวกับการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการตามกระบวนการในการคลี่คลาย โดยมีการพูดคุยไม่เป็นทางการระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ จากนั้นเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดควบคุมและติดตาม การดำเนินงาน เมื่อทั้งสองฝ่ายร่วมพูดคุย และให้ข้อมูลกันและกัน โดยชาวบ้านเห็นประโยชน์ส่วนรวมและยืดหยุ่นข้อเสนอลง และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชิญตัวแทนที่มีอำนาจในการตัดสินใจเข้าร่วมประชุม

แนวทางที่เหมาะสมในการคลี่คลายความขัดแย้ง ระหว่างชุมชน ท้องถิ่นกับ หน่วยงานภาครัฐในการก่อสร้างฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอ กุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ได้แก่ เน้นพื้นฐานการสร้างพลังของคนในชุมชนที่ต้องการ สร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยอาศัยความศรัทธา ความเชื่อมั่น การให้อภัย การยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน การใช้กรอบระเบียบ กฎเกณฑ์และกติกาที่ประชาชน ในชุมชนกำหนดขึ้นร่วมกัน การคำนึงถึงความสอดคล้องตามประเพณี วัฒนธรรม และ ความรู้สึกถึงความเป็นธรรมร่วมกันของคนในชุมชน การแสวงหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับ ได้โดยให้ทั้งสองฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม เน้นการพูดคุยเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง การใช้มิติทางสังคมคือความเป็นญาติพี่น้อง ตระกูลเดียวกันคนชุมชนเดียวกัน เพื่อโน้มน้าว ให้เห็นถึงวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกัน การมีคณะกรรมการเจรจาหรือไกล่เกลี่ยเพื่อช่วย ในการแก้ไขปัญหา อาจเป็นผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสประจำหมู่บ้าน เข้าร่วมในการเจรจาแก้ไข ปัญหา

ในส่วนของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หน่วยงานรัฐควรเปิดโอกาสให้ ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำได้ อย่างเต็มความสามารถ รวมทั้ง การรับฟังปัญหาและความต้องการ ของชุมชน ว่าสิ่งที่ชุมชนต้องการกับส่วนที่หน่วยของรัฐ ต้องการ เพื่อเป็นแนวทาง ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำ และคลี่คลายความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้น หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนรับผิดชอบโดยตรงควรมีนโยบายที่ชัดเจน เหมาะสม เป็นธรรมในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชาวบ้าน ควรให้ความสำคัญกับ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ชุมชน นำมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมากกว่าวิธีการ จัดการน้ำตามกระแสทุนนิยม และนำเอาวัฒนธรรมชุมชน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วย คลี่คลาย ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมากกว่านำกฎหมายมาช่วยในการแก้ไขความขัดแย้ง หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นตัวกลางในการจัดการทรัพยากรน้ำ ต้องเข้ามามีส่วนร่วม อย่างสำคัญในการเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ รวมถึงนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการ จัดการน้ำ รวมถึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการรณรงค์ในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องศึกษาและเรียนรู้ร่วมมือกับองค์กรนอกภาครัฐราชการเพื่อที่จะ สามารถเป็นองค์กรหลักในการจัดการทรัพยากรน้ำต่อไปในอนาคตตามเจตนารมณ์ของ การกระจายอำนาจเพราะ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับ ชาวบ้านมากที่สุดเมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่น ต้องโน้มน้าวภาคประชาชนบริหารจัดการน้ำ ได้ด้วยตนเอง โดยอาศัยภูมิปัญญา และความสัมพันธ์ส่วนตัวในการจัดการทรัพยากรน้ำ

ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เช่น ใช้ประเพณีความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและระบบอาวุโสในการจัดการปัญหาข้อพิพาท เป็นต้น หน่วยงานส่วนกลางควรให้ความสำคัญกับส่วนท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน เพราะท้องถิ่นเป็นฝ่ายอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน สามารถเข้าถึงปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่าส่วนกลาง ควรมีการกระจายอำนาจอย่างเท่าเทียมกันทั้งงบประมาณและบุคลากรระหว่างส่วนกลางกับท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับแผนชุมชนซึ่งมีชาวบ้านเป็นผู้ประสบกับปัญหาด้วยตัวเอง และจัดทำแผนเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เป็นการช่วยให้ชาวบ้านมีความเข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และส่งเสริมให้ผู้นำชุมชน ต้องเข้มแข็งและจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นมาโดยให้ผู้เฒ่า ผู้แก่ในหมู่บ้านเป็นที่ปรึกษาในการหาแนวทางแก้ไขปัญหา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสนับสนุนงบประมาณตามคำร้องขอของชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ชุมชนของตนเอง หน่วยงานภาครัฐอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งแก้ไขปัญหในเรื่องต่าง ๆ ให้กับชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นความเดือดร้อนในเรื่องของการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร และความต้องการอ่างเก็บน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ทำการเกษตร ตามปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านและควรรีบเร่งดำเนินการแก้ไขปัญห ให้แก่ชาวบ้านโดยด่วน

แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการความขัดแย้งด้านการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร คือ ควรรับฟังความคิดเห็นของชุมชน และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ควรมีการสื่อสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความเข้าใจในโครงการ หรือนโยบายนั้น ๆ ให้ตัวแทนทุกฝ่ายเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ ร่วมกันบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเสมอภาค เป็นธรรม และเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่

### ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ กรณีฝายน้ำล้น พัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการน้ำของ  
ฝายน้ำล้นพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร  
สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. บริหารและผู้ปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารการจัดการ  
การใช้น้ำควรปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพการใช้น้ำ เพื่อการเกษตรกรรมของ  
กลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้ง 4 ด้าน เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการจัดสรรการใช้น้ำ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ  
ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ คือ ชลประทานควรประชาสัมพันธ์  
ให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานได้ทราบถึงปริมาณน้ำที่มีและที่จะได้มา ให้สมาชิกได้ทราบ  
เพื่อเตรียมวางแผนการใช้น้ำได้อย่างถูกต้อง
3. จากสภาวะการขาดแคลนน้ำ เนื่องจากน้ำต้นทุนมีไม่เพียงพอ ควรสร้าง  
โครงข่ายน้ำโดยการเชื่อมโยงน้ำระหว่างน้ำจากอ่างเก็บน้ำใกล้เคียง เพื่อแบ่งปันน้ำกัน  
ในช่วงฤดูแล้ง
4. ภาคประชาชน จะต้องสร้างผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งขึ้นมา เพื่อทำการจัดตั้ง  
กลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยจะมีกฎ ระเบียบ กติกา ในการใช้น้ำร่วมกัน มีการจัดสรรการใช้น้ำอย่าง  
ยุติธรรม ในส่วนของภาครัฐ จะต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ การให้  
ความรู้แก่เกษตรกรในการใช้น้ำ การขุดสระน้ำไว้ใช้ในไร่นาของตนเองและการบำรุงรักษา  
อนุรักษ์แหล่งน้ำ ป่าต้นน้ำ การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การกำหนดกฎกติกาในการใช้น้ำ พร้อม  
กับการปลูกสร้างจิตสำนึกให้แก่เกษตรกรในการดูแลรักษาแหล่งน้ำและป่าต้นน้ำ ดังกล่าว  
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังและให้ความรู้แก่นักเรียน เยาวชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นบุคคล  
สำคัญที่จะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากป่าและน้ำ และเป็นผู้ที่จะสืบทอดอนุรักษ์ผืนน้ำ ผืนป่าไปสู่  
รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไปในอนาคต
5. ควรให้คำแนะนำด้านรูปแบบวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร  
อย่างมีประสิทธิภาพ ให้กับเกษตรกรตำบลและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ
6. ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด วางแผน ปฏิบัติ แก้ไข และบำรุงรักษา  
ระบบจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชนร่วมกับราชการ เพื่อสร้างจิตสำนึก  
ของความเป็นเจ้าของระบบการจัดการให้เกิดขึ้นกับคนในท้องถิ่น

7. การสำรวจสภาพปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำต้องสำรวจถึงจำนวนแหล่งน้ำแต่ละประเภททั้งของส่วนราชการและแหล่งน้ำส่วนตัวของชาวบ้าน รวมทั้งสภาพของแหล่งน้ำว่าใช้ได้เป็นปกติหรือชำรุด ปริมาณน้ำในแต่ละแห่งควรสำรวจทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง รวมทั้งศึกษาคุณภาพน้ำแหล่งน้ำใต้ดินและผิวดิน และจัดทำเป็นทะเบียนแหล่งน้ำของหมู่บ้าน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการวางแผนเพื่อจัดสรรแหล่งน้ำ นอกจากนี้ในพื้นที่ที่สภาพน้ำใต้ดินเป็นสนิมเหล็กควรให้ความสำคัญพิเศษในการศึกษาปัญหาเพื่อจัดสรรประเภท แหล่งน้ำให้เหมาะสม

8. ประสานแผนงานพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการกับกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยร่วมกันจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านแหล่งน้ำและพิจารณาถึงปัญหาความขาดแคลนแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายร่วมกับ กรมทรัพยากรน้ำควรทบทวนแผนงานการจัดสรรแหล่งน้ำโดยจัดสรรแหล่งน้ำให้เฉพาะพื้นที่ที่มีความขาดแคลนน้ำที่แท้จริง สำหรับแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้วเช่น บ่อบาดาลที่มีสภาพชำรุดขาดการดูแลซ่อมแซมควรประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการแก้ไข ซ่อมแซมแหล่งน้ำที่ชำรุดให้ใช้งานได้หรือมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อทดแทนการสร้างใหม่ซึ่งต้องใช้งบประมาณสูง

โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์มา ดังนี้

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้คำแนะนำด้านรูปแบบวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ให้กับเกษตรกรตำบลและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด วางแผน ปฏิบัติ แก้ไข และบำรุงรักษาระบบจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชนร่วมกับราชการ เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของระบบการจัดการให้เกิดขึ้นกับคนในท้องถิ่น ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)



“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรปรับปรุงยุทธศาสตร์การพัฒนาประสิทธิภาพการใช้น้ำ เพื่อการเกษตรกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทุกด้าน เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการจัดสรรการใช้น้ำ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งควรประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานได้ทราบถึงปริมาณน้ำที่มีและที่จะได้มา ให้สมาชิกได้ทราบเพื่อเตรียมวางแผนการใช้น้ำได้อย่างถูกต้อง ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 2, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสร้างโครงข่ายน้ำโดยการเชื่อมโยงน้ำระหว่างน้ำจากอ่างเก็บน้ำใกล้เคียง เพื่อแบ่งปันน้ำกันในช่วงฤดูแล้ง นอกจากนี้ภาคประชาชน จะต้องจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยจะมีกฎ ระเบียบ กติกา ในการใช้น้ำร่วมกัน มีการจัดสรรการใช้น้ำอย่างยุติธรรม ในส่วนของภาครัฐ จะต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ การให้ความรู้แก่เกษตรกรในการใช้น้ำ การขุดสระน้ำไว้ใช้ในไร่นาของตนเองและการบำรุงรักษา อนุรักษ์แหล่งน้ำ ป่าต้นน้ำ การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การกำหนดกฎกติกาในการใช้น้ำ พร้อมกับการปลูกสร้างจิตสำนึกให้แก่เกษตรกรในการดูแลรักษาแหล่งน้ำและป่าต้นน้ำ ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังและให้ความรู้แก่นักเรียน เยาวชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากป่าและน้ำ และเป็นผู้ที่จะสืบทอดอนุรักษ์ผืนน้ำ ผืนป่าไปสู่รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไปในอนาคต ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรประสานแผนงานพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ โดยร่วมกันจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านแหล่งน้ำและพิจารณาถึงปัญหาความขาดแคลนแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายร่วมกับ กรมทรัพยากรน้ำควรทบทวนแผนงานการจัดสรรแหล่งน้ำโดยจัดสรรแหล่งน้ำให้เฉพาะพื้นที่ที่มีความขาดแคลนน้ำที่แท้จริง สำหรับแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้วเช่น บ่อบาดาลที่มีสภาพชำรุดขาดการดูแลซ่อมแซมควรประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลเนินการแก้ไข ซ่อมแซมแหล่งน้ำที่ชำรุดให้ใช้งานได้หรือมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อทดแทนการสร้างใหม่ซึ่งต้องใช้งบประมาณสูง ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 4, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรทำการสำรวจสภาพปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำ โดยต้องสำรวจถึงจำนวนแหล่งน้ำแต่ละประเภททั้งของส่วนราชการและแหล่งน้ำส่วนตัวของชาวบ้าน รวมทั้งสภาพของแหล่งน้ำว่าใช้ได้เป็นปกติหรือชำรุด ปริมาณน้ำในแต่ละแห่งควรสำรวจทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง รวมทั้งศึกษาคุณภาพน้ำแหล่งน้ำใต้ดินและผิวดิน และจัดทำเป็นทะเบียนแหล่งน้ำของหมู่บ้าน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการวางแผนเพื่อจัดสรรแหล่งน้ำ นอกจากนี้ในพื้นที่ที่สภาพน้ำใต้ดินเป็นสนิมเหล็กควรให้ความสำคัญพิเศษในการศึกษาปัญหาเพื่อจัดสรรประเภท แหล่งน้ำให้เหมาะสม ฯลฯ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2558)

โดยสรุป แนวทางในการบริหารจัดการน้ำ กรณีฝายน้ำล้นพัฒนาชนบท บ้านซ่งเต่า ตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรปรับประยุกต์การพัฒนาประสิทธิภาพการใช้น้ำ เพื่อการเกษตรกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 4 ด้าน เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการจัดสรรการใช้น้ำ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานได้ทราบถึงปริมาณน้ำที่มีและที่จะได้มา ให้สมาชิกได้ทราบเพื่อเตรียมวางแผนการใช้น้ำได้อย่างถูกต้อง ควรสร้างโครงข่ายน้ำโดยการเชื่อมโยงน้ำระหว่างน้ำจากอ่างเก็บน้ำใกล้เคียง เพื่อแบ่งปันน้ำกันในช่วงฤดูแล้ง

ภาคประชาชน ต้องทำการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยจะมีกฎ ระเบียบ กติกาในการใช้น้ำร่วมกัน มีการจัดสรรการใช้น้ำอย่างยุติธรรม โดยภาครัฐ จะต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณ การให้ความรู้แก่เกษตรกรในการใช้น้ำ การขุดสระน้ำไว้ใช้ในไร่นาของตนเองและการบำรุงรักษา อนุรักษ์แหล่งน้ำ ป่าต้นน้ำ การกำหนดกฎกติกาในการใช้น้ำ พร้อมกับปลูกสร้างจิตสำนึกให้แก่เกษตรกรในการดูแลรักษาแหล่งน้ำและป่าต้นน้ำ ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังและให้ความรู้แก่นักเรียน เยาวชนในพื้นที่

นอกจากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้คำแนะนำด้านรูปแบบวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ ให้กับเกษตรกรตำบลและประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด วางแผน ปฏิบัติ แก้ไข และบำรุงรักษาระบบจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชนร่วมกับราชการ เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของระบบการจัดการให้เกิดขึ้นกับคนในท้องถิ่น การสำรวจสภาพปัญหาการขาด

แคลนแหล่งน้ำ ต้องสำรวจถึงจำนวนแหล่งน้ำแต่ละประเภททั้งของส่วนราชการและแหล่งน้ำส่วนตัวของชาวบ้าน รวมทั้งสภาพของแหล่งน้ำว่าใช้ได้เป็นปกติหรือชำรุด ปริมาณน้ำในแต่ละแห่งควรสำรวจทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง รวมทั้งศึกษาคุณภาพน้ำแหล่งน้ำใต้ดินและผิวดิน และจัดทำเป็นทะเบียนแหล่งน้ำของหมู่บ้าน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการวางแผนเพื่อจัดสรรแหล่งน้ำ โดยหน่วยงานภาครัฐและประชาชนต้องร่วมกันจัดทำข้อมูลพื้นฐานด้านแหล่งน้ำและพิจารณาถึงปัญหาความขาดแคลนแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน

นอกจากนั้นจากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ครั้งที่ 2 วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2558 เวลา 10.00 น. ณ ห้องประชุมอำเภอกุสุมาลย์ ชั้น 2 โดยมีนายราชน ตันประพัฒน์ นายอำเภอกุสุมาลย์ เป็นประธานมีตัวแทนราษฎรที่ได้รับความเสียหาย และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้เข้ารับประชุม ดังนี้

1. ตัวแทนภาครัฐ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย
  - 1.1 จ่าเอกเกรียงศักดิ์ จอดนอก ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ)
  - 1.2 นายศราวุธ ทอนสามแก้ว ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ)
  - 1.3 นายนิพนธ์ สุวรรณวงศ์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาเพียง
  - 1.4 นายบุญชู อุ่มจินสา กำนันตำบลอู่มาจวน
  - 1.5 นายเดชา ยานิตย์ กำนันตำบลนาเพียง
  - 1.6 นายทวี ดอกสี ผู้ใหญ่บ้านบ้านช่งเต่า

2. ตัวแทนราษฎรที่ได้รับความเสียหาย ประกอบด้วย

- 2.1 นายกาวน ทะวงศรี
- 2.2 นายชัยณรงค์ ศิริพงษ์
- 2.3 นางสาวพรษา มาประโคน
- 2.4 นายสังวาล ศรีฤทธิ์

สรุปผลการประชุมได้ดังนี้

ตัวแทนราษฎรที่ได้รับความเสียหาย มีความต้องการ ดังนี้

1. อยากรได้ค่าชดเชยความเสียหายจากการก่อสร้างฝายพัฒนาชนบท บ้านช่งเต่า ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน

2. อยากรู้ให้ปรับลดสันฝายลง 30-50 เซนติเมตร
3. อยากรู้ให้มีการบูรณาการร่วมกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นอีก
4. อยากรู้ให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รับฟังความคิดเห็นของชุมชน และให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้มากกว่านี้

5. อยากรู้ให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ เกิดความเข้าใจในโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ เกี่ยวกับการก่อสร้างฝายพัฒนาชนบทบ้านซ่งเต่าให้มากกว่านี้

ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการ มีข้อเสนอแนะและมีความต้องการ ดังนี้

1. คณะทำงานระดับอำเภอเสนอพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบให้คณะทำงานระดับจังหวัดพิจารณาเพื่อขอรับค่าชดเชยจากรัฐบาลต่อไป
2. ขอแนวทางจากจังหวัดว่าจะสามารถปรับลดสันฝายได้หรือไม่
3. ควรให้มีการให้ตัวแทนทุกฝ่ายเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการฯ เพื่อร่วมกันบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเสมอภาค เป็นธรรม และเท่าเทียมกันทุกฝ่าย
4. ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่
5. อยากรู้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ คือ ชลประทานทำการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานได้ทราบถึงปริมาณน้ำที่มีและที่จะได้มาให้สมาชิกได้ทราบเพื่อเตรียมวางแผนการใช้น้ำได้อย่างถูกต้อง
6. อยากรู้ให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมคิด วางแผน ปฏิบัติ แก้ไข และบำรุงรักษาระบบจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของชุมชนร่วมกับราชการ ให้มากกว่านี้

นอกจากนั้น นายอำเภอกุสุมาลย์ ได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในที่ประชุม ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ควรคำนึงถึงความสอดคล้องตามประเพณีวัฒนธรรม และความรู้สึกถึงความเป็นธรรมร่วมกันของคนในชุมชน
2. ในการแก้ไขปัญหาควรเน้นพื้นฐานการสร้างพลังของคนในชุมชน ที่ต้องการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยอาศัยความศรัทธา ความเชื่อมั่น การให้อภัย การยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกัน
3. หน่วยงานของรัฐควรมุ่งเน้นการจัดสรรน้ำเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งของประชาชนด้วย

4. ในการจัดการความขัดแย้ง จะต้องอาศัยการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง ที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายและมีความเป็นกลาง มุ่งแก้ปัญหาแบบประสานความร่วมมือ และเจรจา โดยยึดผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย และผลที่เกิดขึ้นคือได้ข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี